

Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Babaların Akılcı Olmayan İnançları ve Çocuk Haklarına Yönelik Görüşleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Hüsniye MÜMÜNOĞLU¹, Pınar BAĞÇELİ KAHRAMAN²

Öz: Bu araştırma babaların akılcı olmayan inançları ve çocuklarının haklarına yönelik görüşleri arasındaki ilişkiyi çeşitli değişkenler açısından incelemeyi amaçlamaktadır. Nicel araştırma yöntemlerinden biri olan ilişkisel tarama modelinin kullanıldığı araştırma, 193 baba ile yürütülmüştür. Araştırmada "Ebeveyn Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği" ve "Anne- Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği" gönüllü babalar tarafından çevrimiçi ortamda doldurulmuştur. Araştırma sonuçlarına göre babaların akılcı olmayan inançlarının gelir durumuna göre "beklentiler" alt boyutunda dar gelirli babaların lehine farklılaştığı, babaların akılcı olmayan inançlarının ilköğretim mezunu babalar lehine farklılaştığı belirlenmiştir. Babaların sahip olduğu akılcı olmayan inançlar "Mükemmeliyetçilik" alt boyutu ile çocuk haklarına yönelik tutumlarından "Koruma ve Bakım", "Devlet Desteği ve Güvencesi" ve "Kendi Kendine Karar Verme" alt boyutlarının ilişkili bulunduğu görülmüştür. Ayrıca babaların akılcı olmayan inançları ile çocuk haklarına yönelik tutumlarından Kendi Kendine Karar Verme alt boyutu arasında da düşük düzeyde pozitif yönde ilişkili olduğu saptanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Akılcı Olmayan İnançlar, Baba, Çocuk Hakları, Okul Öncesi Eğitim

Irrational Beliefs of Fathers with Preschool-Aged Children and Their Views on Child Rights

Abstract: This research aims to examine the relationship between fathers' irrational beliefs and their views on their children's rights in terms of various variables. The research was conducted with 193 fathers and used the quantitative research method of the relational screening model. Participants were asked to complete the "Attitude Towards Child Rights Scale" and "Parent Irrational Beliefs Scale" online. According to the results of the research, it was determined that fathers' irrational beliefs differed in favor of fathers in the "expectations" sub-dimension according to income status, and fathers' irrational beliefs differed according to fathers with a primary education degree. The "Perfectionism" belief sub-dimension, and attitudes towards child rights sub-dimensions of "Protection and Care", "State Support and Assurance" and "Self-Decision" were found to be related. In addition, it was found that there was a low level of positive correlation between fathers' irrational beliefs and the Self-Decision-Making sub-dimension, which is also an attitude towards child rights.

Keywords: Irrational Beliefs, Father, Child Rights, Preschool Education

Geliş Tarihi:16.02.2022

Kabul Tarihi: 22.06.2022

Makale Türü: Araştırma Makalesi

¹ Milli Eğitim Bakanlığı, Bursa, Türkiye, e-posta: husniyemumunoglu@gmail.com ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4563-3368>

² Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Bursa, Türkiye e-posta: pınarbag@uludag.edu.tr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0551-7741>

Atıf için/ To cite:

Mümünöğlu, H. ve Bağçeli Kahrman, P. (2022). Okul öncesi dönemde çocuğu olan babaların akılcı olmayan inançları ve çocuk haklarına yönelik görüşleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yaşadıkça Eğitim*, 36(3), 697-715.

Çocukluk kavramı kullanılan bilim alanına göre yaşamın farklı yıllarını kapsarken, çocuk kavramı hukukta, küçüğü yetişkinden ayırmak ve ana-baba soybağını belirtmek amacıyla iki anlamda kullanılmaktadır (Akyüz, 2001). Çocuğun varoluşundan ve bu varoluşunun getirdiği korunmaya muhtaçlık ile yetiştirilme tutumundan kaynaklanan haklar ise çocuk haklarıdır (Ayhan ve Sapsağlam, 2021). Çocuk haklarının doğal hukuk açısından tanımı; çocuğun doğumdan itibaren, insan oluşu, özene ve bakıma ihtiyaç duyması nedeniyle kazandığı haklar olarak ifade edilirken; bir devlette yürürlükte bulunan hukuk anlamına gelen pozitif hukuka göre çocuk hakları, özellikle yargı organlarıncı gerçekleştirilecek koruma yollarına, belirli bir yasal güvenceye sahip, uluslararası sözleşmelerde ve kanunlarda detayları ile düzenlenen haklar olarak ifade edilebilir (Akyüz, 2001). Çocuk hakları konusunda yaşanan gelişmelere bakıldığında 1800'lü yılların başlarında yetiştirme yurtlarında farklı uygulamalar başlamış, çocukların yetişkinlerden farklı haklara sahip olduğu, bu sebeple de yirminci yüzyılın başlarında bu hakların ayrıca tanınmasına yönelik farklı ülkelerde değişik hareketler ortaya çıkmıştır. Çocuk haklarını savunma amacıyla etkili ilk girişim Cenevre Çocuk Hakları Bildirisi'nin kabul edilmesi olurken; 20 Kasım 1959 yılında bu bildiri Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Beyannamesi olarak güncellenmiş ve Çocuk Hakları Sözleşmesi ile son halini almıştır (Washington, 2010). Çocuk hakları sözleşmesi tarihte kabul edilen en evrensel insan hakları belgesidir ve ulusal hükümetler bu belgeyi onaylayarak, çocuk haklarını korumayı ve sağlamayı taahhüt etmiş ve uluslararası toplumları bu taahhütten sorumlu tutmayı kabul etmişlerdir (Saliu, 2021).

Politikacılar, sağlam temellere dayalı olsun ya da olmasın, kendi politika fikirlerini tanıtmak hakkına sahiptir. Fakat söz konusu çocukların geleceği hakkında karar vermek olduğunda, bu tür siyasi girişimlerin insan hakları belgeleri ve mevcut araştırmalar ışığında dikkatle incelenmesi önemlidir. Ayrıca hükümetlerin işleyiş biçimlerinin çocukların bireysel çıkarlarıyla çelişme tehlikesi de vardır. Hükümetler genellikle hedeflere göre yönetir, ancak çocukların yaşamları bu şekilde ele alınamaz. Her çocuk için en iyi olan şey, bireyselleştirilmiş bir yönetimdir (Parkinson, 2003). Günümüzde ülkelerde haklarla ilgili sorunlar devam ederken, sosyal, yasal ve politik olarak medeni haklarını savunmak ve korumak için, çocukların bu sorunları yaşamın erken dönemlerinde düşünmeleri gerekmektedir (Foster ve diğerleri, 2015). Çocuklara çok erken yaşlardan, hatta okulöncesi dönemden itibaren ev ve okul gibi bulundukları tüm alanlarda çocuk hakları eğitiminin verilmesi gerekir (Karaman-Kepenekçi, 2011). Okul öncesi eğitimi, çocukların hayatları boyunca maddi ve manevi varlıklarını koruyan insan haklarının bir ögesi olan çocuk hakları eğitiminin verilmesinde kritik bir dönemdir ve ciddi bir önemi bulunmaktadır (Ayhan ve Sapsağlam, 2021). İnsan olarak çocuklar, yaşam, sosyal ve entelektüel standartlar açısından sahip oldukları haklara dayalı olarak özgür bir toplumda hareket edebilmek için tüm fırsat ve potansiyele sahip olmalıdır (Saliu, 2021). Çocukların aile, toplum ve okul ortamında geçirdikleri olumlu yaşantılar, kendi hak ve yükümlülüklerinin farkında, bilinçli ve aynı zamanda da bilişsel duyuşsal ve psiko-sosyal olarak sağlıklı birer fert olarak yetişebilmelerini sağlayacaktır. Bunun olabilmesi için çocukların düşüncelerini rahatça ifade edebilmeleri ve kendi hak ve özgürlüklerini bilmeleri ve kendilerini ilgilendiren konularda karar verebilmeleri gerekmektedir (Kozikoğlu, 2018). Çocuk hakları eğitiminin erken yaşlardan başlanarak çocuklara verilmesi gerekirken, çocuk haklarının hem çocuklara hem de büyüklere öğretilmesi gerekmektedir (Dirican, 2018). Kosher (2018)'e göre ebeveynlerin çocukların temel gereksinimlerini karşılama, koruma ve çocukların kendi haklarını gerçekleştirebilmelerine yönelik sorumlulukları bulunmaktadır. Çocuklara haklarını öğretme konusunda ebeveynlerin rolü büyüktür. Çocuk haklarına yönelik bilgisi olan ebeveynler çocuk haklarını koruma ve öğretmede etkili olabilmektedir (Kurtde- Fidan ve Özaydın, 2019). Yetişkinler, çocuklar için tasarlanmış mevzuat, politikalar ve programlar hakkında bilinçli ve etkili kararlar alabilmek için çocukların yaşamları hakkında her zaman yeterli bilgiye sahip değildir (Lansdown ve diğerleri, 2014). Nitekim Akyol (2020), ebeveynlerin çocuk hakları eğitimine yönelik görüşlerine başvurduğu araştırmasında büyük bir kısım ebeveynin, çocukların gelişim özellikleri ve kendilerinin davranış ve tutumları nedeniyle evde çocuk hakları eğitimine yönelik sorunlar yaşadıkları, bazen çocukların yaşlarından dolayı söylenenleri anlayamaması, sorumluluk almak istememeleri, evde her istediğinin yapılmasını istemesi gibi durumların çocuk hakları eğitimini zorlaştırdığını belirttiklerini ifade etmiştir. Kozikoğlu (2018), ise öğretmenlerin çocuklara çocuk haklarını öğretirken ailelerin çocukların fikirlerini sormamaları, onlar adına karar alması ve çocuğu birey olarak kabul etmemeleri, bilinçsiz olmaları,

yanlış davranışa sahip kişilerin çocuğun gözünde rol model olması gibi ailelerin geleneksel tutumları sebebiyle problemler yaşadıklarını ifade etmiştir. Son zamanlarda yapılan erken çocukluk araştırmaları, küçük çocukların günlük yaşamlarında ihtiyaç ve fikirlerine değeri verildiğini hissettiren şeyler hakkında yetişkinlere çok şey anlatabildiklerini göstermiştir (MacNoughton ve diğerleri, 2007).

Bireylerin birlikte yaşayabilmeleri için etkili iletişim oldukça önemlidir (Tagay ve diğerleri, 2010). Çocukla kurulan iletişimde, çocuğun içinde bulunduğu gelişim dönemine göre istek ve ihtiyaçlarının bilincinde olmak, onlara doğru rehberlik edebilme yolunda oldukça önemlidir (Kazan ve Sarısoy, 2021). Kişinin sahip olduğu akılcı olmayan inançlar ise bu talepler ve istekler yerine, kişinin içinde yaşadığı dünyaya, başkalarına ve kendine yönelik sahip olduğu “-meli, malı” biçimindeki katı gereklilikleri içermektedir (Hamarta ve diğerleri, 2009). Yapılan araştırmalar bireyin yaşamı boyunca verdiği her türlü kararın akılcı olmayan inançlarla bağlantılı olduğunu göstermektedir. Mantıklı karar veren bireylerin, kararlarının sorumluluğunu üstlenmesi ve karar verme sürecinde mantıklı adımlar atması, kararlarında kendini etkili görmesi mantıklı inançlara sahip olduğunu göstermektedir. Mantıksız davranış ise doğuştan gelen bir eylemdir ve bireyin amaçlarına, ideallerine aykırı olan her türlü kendi kendini yitiren düşünce, duygu ve eylemi içerir. Kendi kararının sorumluluğunu taşıyamayan, özsaygı seviyesi düşük, çevresine bağımlı bireylerin kararlarında kaçınan, panik ve erteleyici karar verme tarzını kullanmaları da mantıksız düşüncelere sahip olmalarıyla açıklanabilmektedir. Bu eylemlere yetersiz beceriler, cehalet ve yanlış bilgilendirme de dâhildir. Bununla birlikte mantıksız davranma ve düşünme doğuştan gelen bir biyolojik eğilimdir. İnsanların belirli bir durumda akılcı seçimler yapmakta sıklıkla zorlandıkları düşünüldüğünde, biyolojik olarak sınırlı olduklarını ve doğuştan gelen sınırlamalarının esas olarak bu soruna yol açtığı söylenebilir (Can, 2009; Ellis, 1979). Bireyler, erken çocukluk yıllarından başlayarak gerek içinde bulunduğu kültürden gerekse aileden ve sosyal çevreden etkilenmektedirler. Bu süreçte kendilerine ve çevreye ilişkin olumlu ya da olumsuz düşünceler oluşturmaktadırlar. Bireylerin kendini yıkma alışkanlıkları, ayrıntıcılıkları ve hoşgörüsüzlükleri, akılcı olmayan düşünceleri olarak ifade edilebilir (Can, 2009; Corey, 2008). Bronfenbrenner’in geliştirdiği Ekolojik Kuram’a göre; çocuğun gelişimini sürecini etkileyen ekonomik, sosyal ve politik birçok faktör bulunmaktadır. Bu kurama göre çocuk yakın sosyal ilişkilerde bulunduğu kişilerin davranışlarından ve hareketlerinden etkilenmektedir. Çocuğun çevresinde bulunan kişilerin ilişkileri, bu kişilerin işyeri, kültürel değerleri gibi içinde bulundukları sistemler ve çocuğun kültürünü etkileyen ideolojiler, tutumlar, inançlar, geçmiş ile ülkenin kanunları gibi etmenler de dolaylı da olsa çocuğu etkilemektedir (McBlain, 2018; Twintoh ve diğerleri, 2021).). Dolayısıyla ebeveynlerin inançları çocuk üzerinde etkili olmaktadır (Johnston ve diğerleri, 2009). Çekiç ve diğerleri (2019), araştırmalarında babaların ve annelerin akılcı olmayan inançlarının eğitim ve gelir durumuna göre farklılaştığını, eğitim seviyesi düşük ve kendilerini alt gelir grubunda tanımlayan anne babaların çocuklarından beklenti düzeyi yüksek akılcı olmayan inançlara sahip olduğu, ebeveynliklerine yönelik değerlendirmelerinde de mükemmeliyetçi özellikler gözlendiğini ifade etmişlerdir. Tosun ve Yazıcı (2021), ise düşük ebeveyn öğrenim düzeyinin geleneksel rol beklentileri ile ilişkili olduğunu, eğitim düzeyinin beklentiler ve aile içi roller üzerinde etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Ebeveynlerin aile içindeki ilişkilerine yansıyan bu durumun çocukların kendi ilişkileri üzerinde de etkili olduğu ifade edilmektedir. Anne babanın akılcı inançlara sahip olmadığı ailelerde, inançların seviyesi arttıkça psiko-sosyal açıdan zorluklarla karşılaşabilecekleri ve sonucunda çocuklarda bazı duygusal güçlüklerin ortaya çıkabileceği ifade edilebilir (Bağcı, 2013; Mulvaney ve diğerleri, 2007).

Yurtiçi alan yazında okul öncesi eğitime yönelik yapılan çalışmalar incelendiğinde eğitim programına yönelik çalışmalar (Gürkan ve Koran, 2014; Musaoğlu, 2012) okul öncesi eğitim alan çocuklara yönelik çalışmalar (Ayhan ve Sapsağlam, 2021; Durualp ve diğerleri, 2017; Gültekin ve diğerleri, 2016; Uysal Bayrak ve diğerleri, 2020; Üstündağ, 2020; Yaman Baydar ve Yazıcı, 2015) okul öncesi alanında öğretmen adaylarına yönelik çalışmalar (Bilir- Seyhan ve Arslan-Cansever, 2017; Neslitürk ve Ersoy, 2007; Öztürk, 2019; Pilatin ve Ahmetoğlu 2020), okul öncesi öğretmenlerine yönelik çalışmalar (Aydınlık, 2017; Bulut, 2020; Doğan ve diğerleri, 2014; Kor, 2013; Kozikoğlu, 2018; Şallı, 2017) olduğu görülmüştür. Okul öncesi ebeveynlerine yönelik olarak çocuk haklarını konu alan ve anneler ile yapılan sınırlı sayıda çalışmalar (Akyol, 2020; Dinç, 2015; Ergün ve İpek, 2020; Kılıçgün, 2015; Sert ve Bağçeli Kahraman, 2021) olduğu belirlenmiştir. Akılcı olmayan inançlara

yönelik yapılan çalışmaların büyük bir çoğunluğu ise ergenler ya da üniversite öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir (Bacanlı, 2012; Deniz, 2018; Gündüz, 2006; Uygur, 2018; Yıkılmaz ve Hamamcı, 2011).

Akıldışı inançların aile ilişkilerinde araştırılması ise yeni bir konu olmakla birlikte ülkemizde anne-babaların akılcı olmayan inançları hakkında yapılan araştırmalar sınırlıdır (Bağcı, 2013; Özbiler, 2017; Uzun ve Avcı, 2021). Okul öncesi dönem çocuğu olan anne babaların akılcı olmayan inançlarının yaşam doyumu ile (Çekiç ve diğerleri, 2019), öz yeterlik algıları ve çocuklarının problem davranışları ile sosyal beceri arasındaki ilişkiyi inceleyen (Işıkol, 2019) çalışmalar bulunmaktadır. Ancak sadece babaların akılcı olmayan inançlarını inceleyen herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Uzun ve Avcı'nın (2021) araştırmalarında çocuklardaki kaygı düzeyi ebeveynin akılcı olmayan inançları ile bağdaştırılırken, anlamlı sonuçlar elde edebilmek için ebeveynler anne-baba olarak ayrılmış ve yalnızca babaların akılcı olmayan inançlarının çocukların kaygı düzeyinde etkili olduğu ifade edilmiştir. Bununla birlikte çocuk haklarına yönelik olarak yapılan çalışmaların anne ve babaları ya da sadece anneleri kapsadığı da görülmektedir. Bu araştırmanın yapılan araştırmalardan farklı olarak okul öncesi eğitim alan çocuğa sahip babaların akılcı olmayan inançları ve çocuk haklarına yönelik görüşlerinden yola çıkarak literatüre katkı sağlayacağı ve araştırmacılara rehberlik edeceği düşünülmektedir.

Bu bağlamda araştırmanın amacı okul öncesi eğitim alan çocuğa sahip babaların akılcı olmayan inançları ve çocuk haklarına ilişkin görüşleri arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir. Bu amaç altında oluşturulan alt amaçlarda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır;

- Babaların akılcı olmayan inançları ile çocuk haklarına yönelik tutumları arasında ilişki var mıdır?
- Babaların akılcı olmayan inançları ve çocuklarının haklarına yönelik tutumları çocuklarının cinsiyetine göre farklılık göstermekte midir?
- Babaların akılcı olmayan inançları ve çocuklarının haklarına yönelik tutumları öğrenim durumlarına göre farklılık göstermekte midir?
- Babaların akılcı olmayan inançları ve çocuk haklarına yönelik tutumları gelir düzeyine göre farklılık göstermekte midir?

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Okul öncesi dönemde çocuğu olan babaların akılcı olmayan inançları ve çocuk haklarına yönelik tutumları arasındaki ilişki nicel araştırma yöntemlerinden olan ilişkisel tarama modeli kullanılarak araştırılmaya çalışılmıştır. İki ya da ikiden fazla değişkenin beraber değişip değişmediğini tanımlayan ilişkisel tarama modeline göre, değişme gerçekleşiyorsa nasıl olduğu belirlenmeye çalışılmaktadır (Karasar, 2011).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2021- 2022 yılında Bursa ili Yıldırım ilçesinde yaşayan ve çocuğu resmi bir kurumda okul öncesi eğitim almakta olan, Bursa' da yaşayan 193 baba oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında 200 baba araştırmaya katılmayı kabul etmiş, ancak bunlardan 7'si sorulara eksik yanıt verdikleri için araştırmaya dahil edilmemiş ve araştırma verileri 193 baba üzerinden analiz edilmiştir. Araştırmanın örneklemini uygun örnekleme modeliyle belirlenmiştir. Uygun örnekleme araştırmacının kolayca ulaşabileceği, işgücü, para ve zaman kaybını önlemeyi amaçlamaktadır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2020). Örneklem grubuna ait demografik bilgiler Tablo 1' de verilmiştir.

Tablo 1. Örneklem Grubuna Ait Demografik Bilgiler

		f	%
Cinsiyet	Kız	98	50.8
	Erkek	95	49.2

Yaş	20-30 arası	24	12.4
	31-40 arası	127	65.8
	41 ve üzeri	42	21.7
Çocuk Sayısı	Tek Çocuk	38	19.7
	İki Çocuk	108	56.0
	Üç Çocuk	47	24.3
Öğrenim Durumu	Okur- Yazar/ İlköğretim	68	35.2
	Lise	72	37.3
	Üniversite	45	23.3
	Lisansüstü	8	4.1
Gelir Dağılımı	Dar Gelirli	36	18.2
	Orta Altı	37	19.7
	Orta Üstü	110	57.0
	Varlıklı	10	5.2
Yerleşim Yeri	Köy/Kasaba	69	35.7
	İlçe	47	24.4
	Şehir Merkezi	77	39.9

Tablo 1’de görüldüğü gibi; araştırma kapsamına giren babaların %50,8’i kız çocuğa, %49,2’si erkek çocuğa sahiptir. Araştırmaya katılan babaların çoğunluğunu (%65,8) 31-40 yaş aralığında ve iki çocuğa sahip (%56) babalar oluşturmaktadır. Babaların gelir durumu “Aşağıdaki gelir dağılımlarından hangisine kendinizi dahil edersiniz?” sorusuna verdikleri yanıtlar neticesinde belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada “Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği” ve “Anne Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği” kullanılmış, veriler çevrimiçi ortamda toplanmıştır.

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği

Yurtsever (2009) tarafından geliştirilen ve 6-14 yaş arası çocuğa sahip anne-babaların çocuklarının haklarına yönelik tutumlarını ölçmeyi amaçlayan ölçek, 5 dereceli Likert tipindedir. 63 maddeden oluşan ölçek, anne ve babaların çocuklarının haklarına yönelik tutumlarını “Kendi Kendine Karar Verme” ve “Bakım ve Korunma” alt boyutlarında değerlendirmektedir. İki alt boyutu bulunan “Korunma ve Bakım tutumu; 23 maddeden oluşan “Devlet Desteği ve Güvencesi” ve 15 maddeden oluşan “Koruma ve Bakım” tutumlarını içermektedir. “Kendi Kendine Karar Verme” tutumunun ise tek alt boyutu bulunmaktadır ve 25 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin alt boyutlarının Cronbach- Alpha değerine bakıldığında ise “Devlet Desteği ve Güvencesi” .98; “Koruma ve Bakım” .95 ve “Kendi Kendine Karar Verme” ise .98 olarak hesaplanmıştır (Yurtsever- Kılıçgün, 2011). Yapılan bu çalışmadan elde edilen analiz sonuçları incelendiğinde ise; ölçeğin “Bakım ve Koruma” alt boyutuna yapılan analiz sonucu Cronbach- Alpha değeri .66, “Devlet Desteği ve Güvencesi” alt boyutuna yapılan analiz sonucu Cronbach- Alpha değeri .83, “ Kendi kendine Karar Verme Tutumu” alt boyutuna yapılan analiz sonucu Cronbach- Alpha değeri .85 bulunmuştur. Ölçeğin tamamı 63 maddeden oluşmaktadır. Tüm maddelere yönelik yapılan analiz sonucu ölçeğin Cronbach- Alpha değeri .93 bulunmuştur.

Anne Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği

Kaya ve Hamamcı tarafından 2011 yılında anne babalara yönelik olarak geliştirilen ölçek, 5’li Likert tipindedir. 17’si Beklentiler ve 12 ‘si Mükemmeliyetçilik alt boyutunda olmak üzere toplam 29 maddesi bulunan ölçekten en yüksek 145 puan, en düşük 29 puan alınabiliyorken, puanın yüksekliği anne babalığa yönelik yüksek seviyede akılcı olmayan inançlar olduğunu göstermektedir. Ölçeğin geçerlik çalışmaları için açımlayıcı faktör analizi yapılmış ve bu analiz sonucunda, iki boyutun toplam varyansın %38.3’ünü açıkladığı

ifade edilmiştir. Ölçeğin, çocuğuna herhangi bir psikiyatrik tanı konulan anne babaları, çocuğuna böyle bir tanı konulmamış anne babalardan ayırt edebildiği belirtilmiştir. Ölçeğin güvenirlik çalışmalarına yönelik Cronbach- Alpha değerlerine bakıldığında Mükemmeliyetçilik alt boyutunun .86, Beklentiler alt boyutunun ise .89 olduğu; test- tekrar test değerlerine bakıldığında ise Mükemmeliyetçilik alt boyutunun .80 Beklentiler ise .84 olarak belirlendiği ifade edilmiştir (Kaya ve Hamamcı, 2011). Anne-Babaların Akılcı Yapılan bu çalışmada Anne Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği 'nin "Beklentiler" alt boyutundaki 21 maddeye yapılan analiz sonucu Cronbach- Alpha değeri .92, "Mükemmeliyetçilik" alt boyutundaki 8 maddeye yapılan analiz sonucu Cronbach's Alpha değeri .85 bulunmuştur. Tüm maddelere yönelik yapılan analiz sonucu ölçeğin Cronbach- Alpha değeri .93 bulunmuştur.

Etik Konular

Veriler toplanmadan önce Bursa Uludağ Üniversitesi Etik Kurulu'nun 24.12.2021 tarih ve 2021/11 sayılı onayı alınmıştır. Araştırmanın çalışma grubu araştırmacılar tarafından belirlenen kriterlere göre oluşturulmuş, çalışma gönüllü babalar ile yürütülmüştür. Araştırmanın bilimsel amaçla yapıldığı ve katılımcıların bilgilerinin gizli tutulacağı yönünde bilgilendirme yazısı da ölçeklerle birlikte gönderilmiş, katılımcı gizliliği ve gönüllüğüne bağlı kalınmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada SPSS (Statistical Package for Social Sciences) paket programı kullanılarak veriler analiz edilmiştir. Verilerin analizi aşamasında ilk olarak tüm verilerin eksiksiz olarak doldurulup doldurulmadığı kontrol edilmiş ardından değişkenlerin betimsel istatistikleri belirlenmiştir. Elde edilen verilerin analizi için yapılan normallik değerlendirmelerinde ölçeklerden elde edilen verilerin çarpıklık ve basıklık katsayıları incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda verilerin normal dağıldığı görülmüştür. Tablo 2' de ölçeklerden alınan puanlara ilişkin veriler ile çarpıklık basıklık değerleri verilmiştir.

Tablo 2. Ölçme Araçlarına İlişkin Betimsel İstatistikler ile Basıklık ve Çarpıklık Katsayıları

	Alt Boyutlar	n	Min	Max	χ	s	Çarpıklık		Basıklık	
							Değer	Hata	Değer	Hata
ÇHYETÖ	Bakım Ve Koruma	193	59	75	71.97	3.35	-1.444	.175	1.910	.348
	Devlet Güvencesi ve Desteği	193	82	115	107.76	6.80	-1.423	.175	1.889	.348
	Kendi Kendine Karar Verme	193	76	125	107.57	9.71	-.314	.175	-.147	.348
	Toplam	193	224	315	287.32	17.21	-.863	.175	.695	.348
ABAOİÖ	Beklentiler	193	23	105	55.60	14.78	.925	.175	1.412	.348
	Mükemmeliyetçilik	193	12	40	30.13	6.39	-.332	.175	-.555	.348
	Toplam	193	35	145	85.74	19.71	.541	.175	.621	.348

Tablo 2'de görüldüğü gibi; ÇHYETÖ formunun toplam puanı çarpıklık basıklık değerleri -.863 ile .695 arasında, ABAOİÖ formunun toplam puanı çarpıklık basıklık değerleri .541 ile .621 arasındadır. İki formun alt ölçeklerinin basıklık çarpıklık değerleri -1.96, +1.96 değerleri arasında yer almakta ve normal dağılım göstermektedir (Kalaycı, 2006). Ayrıca varyansların homojen olup olmadığı Levene testi ile analizler sırasında yapılmış ve homojenliğin sağlandığı belirlenmiştir.

Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Tutumları ve Anne Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeğinde bağımsız örneklemelerin analizi için t- testi, babaların gelir düzeyi ve öğrenim durumuna göre çocuk haklarına yönelik tutumlarının ve akılcı olmayan inançlarının incelenmesinde tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Babaların çocuk haklarına yönelik tutumları ve akılcı olmayan inançları arasındaki ilişki ise pearson korelasyon analizi kullanılarak belirlenmiştir.

Bulgular

Bu bölümde araştırmaya ait bulgulara yer verilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde t- testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve korelasyon teknikleri kullanılarak araştırma verileri analiz edilmeye çalışılmıştır.

Tablo 3. Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği ve Anne Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

	Alt Boyutlar	χ	ss	n
ÇHYTÖ	Koruma ve Bakım	71.9	3.3	193
	Devlet Güvencesi ve Desteği	107.7	6.8	193
	Kendi Kendine Karar Verme Tutumu	107.5	9.7	193
	Toplam	287.3	17.2	193
ABAOİÖ	Beklentiler	55.6	14.7	193
	Mükemmeliyetçilik	30.1	6.3	193
	Toplam	85.7	19.7	193

Tablo 3 incelendiğinde babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nden aldıkları toplam puanın 287.32, Bakım ve Koruma alt boyutunun puan ortalamasının 71.97, Devlet Güvencesi ve Desteği alt boyunun puan ortalamasının 107.76, Kendi Kendine Karar Verme Tutumu alt boyutunun puan ortalamasının 107.57 olduğu görülmektedir. Anne Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği'nden aldıkları toplam puanın ise 85.74, Beklentiler alt boyutunun puan ortalamasının 55.60 iken mükemmeliyetçilik alt boyutunun puan ortalaması 30.13 olarak belirlenmiştir.

Tablo 4. Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği ve Ebeveynlerin Akılcı Olmayan İnançlar Ölçeği Korelasyon Sonuçları

	Alt Boyutlar	1	2	3	4	5	6	7
ÇHYTÖ	Koruma ve Bakım	1	.707**	.578**	.801**	-.076	.172*	-.001
	Devlet Desteği ve Güvencesi	.707**	1	.562**	.851**	-.047	.147*	.012
	Kendi Kendine Karar Verme	.578**	.562**	1	.899**	.140	.169*	.160*
	Toplam	.801**	.851**	.899**	1	.046	.187**	.095
ABAOİÖ	Beklentiler	-.076	-.047	.140	.046	1	.683**	.972**
	Mükemmeliyetçilik	.172*	.147*	.169*	.187**	.683**	1	.837**
	Toplam	-.001	.012	.160*	.095	.972**	.837**	1

Tablo 4 incelendiğinde; babaların çocuk haklarına tutum ölçeği bakım ve koruma, devlet desteği ve güvencesi ve kendi kendine karar verme alt boyutları ile akılcı olmayan inançları ölçeğinin mükemmeliyetçilik alt boyutu arasında düşük düzeyde pozitif yönde ilişkili olduğu görülmektedir. Ayrıca babaların çocuk haklarına yönelik tutumları toplam puanı ile akılcı olmayan inançları mükemmeliyetçilik alt boyutu arasında düşük düzeyde pozitif yönde ilişkili olduğu belirlenmiştir. Babaların çocuk hakları tutum ölçeği kendi kendine karar verme alt boyutu ile akılcı olmayan inançları ölçeği toplam puanı arasında da düşük düzeyde pozitif yönde ilişkili olduğu saptanmıştır.

Tablo 5. Akılcı Olmayan İnançlar Ölçeği Cinsiyete Göre t- testi Sonuçları

Alt boyutlar	Çocuğun Cinsiyeti	n	χ	ss	t	sd	p
Beklentiler	Kız	98	54.2	14.4	-1.277	191	.203
	Erkek	95	56.9	15.0			
Mükemmeliyetçilik	Kız	98	30.1	6.2	.051	191	.959
	Erkek	95	30.1	6.5			

Toplam	Kız	98	84.4	19.2	-.939	191	.349
	Erkek	95	87.0	20.1			

Tablo 5'te cinsiyet değişkenine göre babaların sahip olduğu akılcı olmayan inançların alt boyutlarından alınan toplam puanlar ile ölçeğin toplam puanının farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t testi sonuçları verilmiştir. Babaların akılcı olmayan inançlarının beklentiler alt boyutunun ($t_{(191)} = -1.277$, $p > .05$) ve mükemmeliyetçilik alt boyutunun ($t_{(191)} = .051$, $p > .05$) cinsiyete göre farklılaşmadığı belirlenmiştir.

Tablo 6. Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Cinsiyete Göre t- testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Çocuğun Cinsiyeti	n	x	ss	t	sd	p
Bakım ve Koruma	Kız	98	71.94	3.25	-127	191	.899
	Erkek	95	72.01	3.47			
Devlet Güvencesi ve Desteği	Kız	98	108.18	6.14	.864	191	.389
	Erkek	95	107.33	7.43			
Kendi Kendine Karar Verme Tutumu	Kız	98	107.31	9.18	-.375	191	.708
	Erkek	95	107.84	10.27			
Toplam	Kız	98	287.44	15.65	.104	191	.917
	Erkek	95	287.18	18.77			

Tablo 6'da cinsiyet değişkenine göre babaların ebeveyn çocuk hakları tutum ölçeği alt boyutlarından aldıkları toplam puanlar ile ölçeğin toplam puanının farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t testi sonuçları verilmiştir. Babaların çocuk haklarına yönelik tutumlarının kendi kendine karar verme alt boyutunun ($t_{(191)} = -.375$, $p > .05$), bakım ve koruma ($t_{(191)} = -.127$, $p > .05$) ve devlet güvencesi ve desteği ($t_{(191)} = .867$, $p > .05$) alt boyutlarının cinsiyete göre farklılaşmadığı belirlenmiştir.

Tablo 7. Babaların Öğrenim Durumlarına Göre Akılcı Olmayan İnançlarını Gösteren Varyans Analizi Sonuçları

Alt Boyutlar		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Beklentiler	Gruplararası	3660.037	3	1220.0	6.0	.001*	İlköğretim-Lise, İlköğretim Üniversite, İlköğretim-Lisansüstü, Lise- Üniversite
	Gruplarıçi	38298.243	189	202.6			
	Toplam	41958.280	192				
Mükemmeliyetçilik	Gruplararası	822.711	3	274.2	7.3	.000*	İlköğretim- Üniversite, İlköğretim- Lisansüstü, Lise- Üniversite, Lise- Lisansüstü
	Gruplarıçi	7032.512	189	37.2			
	Toplam	7855.223	192				
Toplam	Gruplararası	7817.475	3	2605.8	7.3	.000*	İlköğretim- Lise, İlköğretim- Üniversite, İlköğretim- Lisansüstü, Lise- Üniversite, Lise- Lisansüstü
	Gruplarıçi	66795.572	189	353.4			
	Toplam	74613.047	192				

* $p < .05$

Tablo 7'ye bakıldığında babaların akılcı olmayan inançlarına yönelik beklentiler alt boyutunda ($F(3-189) = 6.021$, $p < .05$) ve mükemmeliyetçilik alt boyutunda ($F(3-189) = 7.370$, $p < .05$) eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmekte olup yapılan post hoc testi sonuçlarına göre anlamlı farklılığın; beklentiler alt boyutunda lise- üniversite, lise- ilköğretim, ilköğretim- üniversite, ilköğretim- lisansüstü arasında öğrenim durumu ilköğretim ve lise olan babaların lehine olduğu görülürken; mükemmeliyetçilik alt boyutunda lise-lisansüstü, lise-üniversite, ilköğretim-üniversite ve ilköğretim- lisansüstü, arasında da öğrenim durumu ilköğretim ve lise olan babaların lehine olduğu görülmektedir.

Tablo 8. Babaların Gelir Düzeyine Göre Akılcı Olmayan İnançlarını Gösteren Varyans Analizi Sonuçları

Alt Boyutlar		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Beklentiler	Gruplararası	2801.810	3	933.937	4.508	.004*	Dar Gelirli- Ortanın Üstü Gelirli, Ortanın Altı Gelirli- Ortanın Üstü Gelirli, Orta Gelirli- Ortanın Üstü Gelirli
	Gruplariçi	39156.470	189	207.177			
	Toplam	41958.280	192				
Mükemmeliyetçilik	Gruplararası	420.093	3	140.031	3.560	.015*	Dar Gelirli- Ortanın Üstü Gelirli, Ortanın Altı Gelirli- Ortanın Üstü Gelirli, Orta Gelirli- Ortanın Üstü Gelirli
	Gruplariçi	7435.130	189	39.339			
	Toplam	7855.223	192				
Toplam	Gruplararası	5386.452	3	1795.484	4.902	.003*	Dar Gelirli- Orta Üstü Gelirli, Ortanın Altı Gelirli- Ortanın Üstü Gelirli, Orta Gelirli- Ortanın Üstü Gelirli,
	Gruplariçi	69226.595	189	366.278			
	Toplam	74613.047	192				

*p<.05

Tablo 8 incelendiğinde; babaların gelir durumuna göre akılcı olmayan inançları ile beklentiler alt boyutu arasında anlamlı farklılık olduğu görülürken ($F(3-189) = 4.508$, $p < 0.05$) mükemmeliyetçilik alt boyutunda farklılaşma olmadığı görülmektedir ($p > 0.05$). Post hoc test sonuçlarına bakıldığında anlamlı farklılığın beklentiler alt boyutunda dar gelirli- ortanın üstü gelirli babalarda dar gelire sahip olanların lehine, ortanın altı gelirli- ortanın üstü gelirli olan babalarda ortanın altı sahip olanların lehine, orta gelirli- ortanın üstü gelirli babalarda ise orta gelire sahip olanların lehine olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 9. Babaların Eğitim Durumlarına Göre Çocuk Haklarına Yönelik Tutumlarını Gösteren Varyans Analizi Sonuçları

Alt Boyutlar		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Bakım ve Koruma	Gruplararası	11.337	3	3.7	.332	.802	-
	Gruplariçi	2152.580	189	11.3			
	Toplam	2163.917	192				
Devlet Güvencesi ve Desteği	Gruplararası	105.645	3	35.2	.757	.519	-
	Gruplariçi	8786.863	189	46.4			
	Toplam	8892.508	192				
Kendi Kendine Karar Verme Tutumu	Gruplararası	206.909	3	68.9	.727	.537	-
	Gruplariçi	17926.252	189	94.8			
	Toplam	18133.161	192				
Toplam	Gruplararası	552.395	3	184.1	.617	.604	-
	Gruplariçi	56361.688	189	298.2			
	Toplam	56914.083	192				

Tablo 9'a bakıldığında öğrenim durumuna göre babaların çocuk haklarına yönelik tutumlarının koruma ve bakım ($F(3-189) = .332$; $p > 0.05$), devlet desteği ve güvencesi ($F(3-189) = .757$; $p > 0.05$) ve kendi kendine karar verme tutumu ($F(3-189) = .727$; $p > 0.05$) alt boyutlarında farklılaşmadığı belirlenmiştir.

Tablo 10. Babaların Gelir Düzeyine Göre Çocuk Haklarına Yönelik Tutumlarını Gösteren Varyans Analizi Sonuçları

Alt Boyutlar		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Bakım ve Koruma	Gruplararası	29.903	3	9.9	.883	.451	-
	Gruplariçi	2134.014	189	11.2			
	Toplam	2163.917	192				
Devlet Güvencesi ve Desteği	Gruplararası	116.405	3	38.8	.836	.476	-
	Gruplariçi	8776.102	189	46.4			
	Toplam	8892.508	192				

Kendi Kendine Karar Verme Tutumu	Gruplararası	122.185	3	40.7	.427	.734	-
	Gruplarıçi	18010.975	189	95.2			
	Toplam	18133.161	192				
Toplam	Gruplararası	624.966	3	208.3	.699	.553	-
	Gruplarıçi	56289.117	189	297.8			
	Toplam	56914.083	192				

Tablo 10'a bakıldığında gelir düzeyine göre babaların çocuk haklarına yönelik tutumlarının bakım ve koruma ($F(3-192) = .883$; $p>0.05$), devlet desteği ve güvencesi ($F(3-189) = .836$; $p>0.05$) ve kendi kendine karar verme ($F(3-189) = .427$, $p>0.05$) alt boyutlarında farklılaşmadığı görülmektedir.

Sonuç ve Tartışma

Çocuğun sorumluluğu ile bakımının gerçekleştirilme yolu çocuğun aile içindeki konumu ve çocuğa verilen değer ile değişmektedir. Günümüzde çocuklar, kendi ayakları üzerinde durabilmesi gereken, yetişkin korumasına gereksinimi olmayan bireyler olarak görülmektedir. Bu sebeple aile içinde çocukların sahip olduğu haklar önemli hale gelmiştir (Kılıçgün, 2015). Çocuk, en yakın ve ilk çevresi olan aileden oldukça fazla etkilenir. Akılcı olmayan inançlara sahip olan anne babaların çocuklarında da akılcı olmayan düşünme biçimi görülebilir (Çekiç ve diğerleri, 2019; Johnston ve diğerleri, 2009). Bu konunun anne-babanın rehberliği ve aile ortamıyla ilgili olduğu söylenebilir. Bireylerin oluşturduğu olumsuz ortamlarda yeni akılcı olmayan inançlar oluşabilir (Albayrak ve Akgün, 2015). Bu araştırma okul öncesi dönemde çocuğu olan babaların akılcı olmayan inançları ve çocuk haklarına yönelik görüşlerini incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre babaların sahip olduğu akılcı olmayan inançlar "Mükemmeliyetçilik" alt boyutu ile çocuk haklarına yönelik tutumlarından "Koruma ve Bakım", "Devlet Desteği ve Güvencesi" ve "Kendi Kendine Karar Verme" alt boyutlarının ilişkili bulunduğu görülmüştür. Bu durumda mükemmeliyetçilik arttıkça çocuk haklarına yönelik tutumlarda da artış gözlemlendiği görülmektedir. Ancak mükemmeliyetçi babaların devletten bakım ve koruma, güvence ve destek bekledikleri, tüm sorumluluğu devlete yüklemeyi tercih ettikleri söylenebilir. Ayrıca çocuklarının da mükemmel bir kişilik yapısında olmasını bekledikleri, bu nedenle onların kendi kendilerine karar verme becerisine de sahip olması gerektiğini inandıkları düşünülmektedir. Babaların Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Görüşleri Ölçeği "Kendi Kendine Karar Verme" alt boyutu ile Anne Babaların Akılcı Olmayan İnançları ölçeği toplam puanı arasında da düşük düzeyde pozitif yönde ilişkili olduğu da saptanmıştır. Bu durumda babaların çocuk haklarına yönelik tutumları yükseldikçe, çocukların karar verme becerileri de yükselmektedir. Çocuk haklarına yönelik olumlu tutum geliştirmiş babaların çocuklarının karar verme becerilerini de destekleyecekleri düşünülmektedir. Bununla birlikte "Çocuk Hakları Ebeveyn Tutum Ölçeği" alt boyutlarından "Koruma ve Bakım" ile "Devlet Desteği ve Güvencesi" ve "Kendi Kendine Karar Verme" alt boyutları arasında da ayrı ayrı anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Nitekim Kılıçgün (2011) araştırmasında "Devlet Desteği ve Güvencesi" ile "Kendi Kendine Karar Verme" arasında ve "Koruma ve Bakım" ile "Kendi Kendine Karar Verme" arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığını, yalnızca "Devlet Desteği ve Güvencesi" ile "Koruma ve Bakım" alt boyutu arasındaki ilişkinin yüksek düzeyde anlamlı olduğunu ifade etmiştir. Bu sonuca ulaşılmasında anne ve babaların devletin güvencesi ve desteği ile çocuklarının bakım ve korumasının daha elverişli koşullarda yürütülebileceğine yönelik bir inanca sahip olduğu düşünülebilir.

Araştırma sonucunda babaların akılcı olmayan inançlarının ve çocuk haklarına yönelik tutumlarının cinsiyete göre farklılık göstermediği belirlenmiştir. Bu durum babaların akılcı olmayan inançlara sahip olmasında ve çocuk haklarına yönelik tutumlarında çocuklarının cinsiyetlerinin belirleyici bir faktör olmadığını ve aile içerisinde çocuklarını cinsiyetlerine göre ayırmadıklarını, dolayısıyla babaların kız ve erkek çocukların haklarına yönelik herhangi bir ayırım yapmadığını düşündürmektedir. Hocaoglu (2016) tarafından yapılan çalışmada da cinsiyet değişkeninin anne babaların akılcı olmayan inanç düzeylerine etkisi incelenmiş olup, anne babaların sahip olduğu akılcı olmayan inançların, çocuklarının cinsiyetinin etkili olmadığı ifade edilmiştir. Kızılırmak ve Alkan- Ersoy (2015) araştırmalarında ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik

tutumlarının çocuğun cinsiyetine göre farklılaşmadığını belirtmişlerdir. Yapılan araştırmalar incelendiğinde farklı sonuçların olduğu çalışmalar mevcuttur. Yeşilkayalı ve Yıldız- Demirtaş (2016) araştırmalarında ilköğretim kademesinde çocuğu bulunan ebeveynlerinin çocuk haklarına yönelik görüşlerini incelemiş, ebeveynlerin çocuk hakları tutumlarının “Devlet güvencesi ve desteğı” alt boyutunda cinsiyete göre farklılaştığını tespit etmiş, bu durumu erkek çocuğu olan ebeveynlerin çocuklarının haklarının devlet tarafından güvence altına alınmasına, korunmasına ve geliştirilmesine daha fazla önem verdiği şeklinde yorumlamışlardır. Kurtde de Fidan ve Özaydın (2019) anne ve babalarla yaptıkları çalışmalarında ebeveynlerin tüm çocukların hiçbir ayrıma maruz kalmadan eşit hakları olması gerektiğine yönelik görüş belirttiğini ifade etmişler, bu durumun Çocuk Haklarına Dair Sözleşmede ayrımcılık yasağı olarak adlandırıldığını belirtmişlerdir. Kent Kükürtçü (2011) çocuk hakları sözleşmesinin 2. maddesindeki ayrımcılık yasağına göre anne ve babaların seçtiğı disiplin yöntemlerini incelediğı araştırma sonuçlarına göre, çocuğun cinsiyetine göre anne babaların seçtiğı disiplin modellerinin farklılaşmadığını ifade ederken detaylı analizler sonucunda annenin erkek çocuğa sahip olması durumunda çocuk merkezli bir disiplin anlayışına sahip olduğunu kız çocuğuna sahip olması durumunda ise yetişkin merkezli olma eğilimine sahip olduğunu ifade etmiştir. Anne ve babaların akılcı olmayan inançları ve stres düzeylerine yönelik Starko (1991) yaptığı araştırma sonucunda, ebeveynlerin akılcı olmayan inançlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığını belirtmiştir. Araştırmalar arası farklılıkların ortaya çıkmasında, anne babaların yetiştirildikleri aile ortamları, içinde bulundukları çevre, sosyo-ekonomik koşullar gibi pek çok faktörün neticesinde ebeveynliğe ve çocuğa bakış açılarının değişmesinin sebep olduğu düşünülebilir.

Ailenin gelir düzeyi ebeveyn-çocuk ilişkisinde önemli bir faktördür (Dereli ve Dereli, 2017). Ailelerin sosyoekonomik düzeylerin çocukların haklarına ilişkin algılarını etkilemektedir (Gültekin ve diğ erleri, 2016; Kesayak ve Karatekin, 2020; Rizzini ve Thapliyal, 2007). Üstündağ (2020), çocukların resimler yoluyla haklarını ifade ettiğı bir araştırmasında çocukların babalarının kendileriyle oynamalarının ve kendilerine vakit ayırmalarının hakları olduğunu ifade ettiğini belirtmiş, bu durumu çalışma hayatının getirdiğı yük, sorumluluk, çalışma saatlerinin uzunluğı sebebiyle babaların çocuklarına yeterince zaman ayırmadıkları, çocuklarıyla vakit geçiremedikleri şeklinde yorumlamıştır. Araştırma sonucunda babaların çocuk haklarına yönelik tutumlarının gelir düzeylerine göre anlamlı bir farklılaşma göstermediğı tespit edilmiştir. Bu bulguya dayanarak babaların günümüzde değişen yaşam koşulları ve maddi gereksinimlere rağmen, gelir düzeyleri ne olursa olsun çocuklarına eşit imkânlar sunmaya çalıştıklarını, çocuklarının bakım, koruma, eğitim gibi temel hak ve ihtiyaçlarını karşılamaya çalıştıklarını bu sebeple gelir düzeylerinin çocuk haklarına yönelik tutumlarını etkilemediğı ifade edilebilir. Literatüre bakıldığında benzer sonuçları görmek mümkündür. Kızıllırmak ve Ersoy (2015) anneler üzerine yaptıkları araştırmada annelerin gelir düzeyini tanımlama durumlarının çocuklarının haklarına yönelik görüşleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermediğini tespit etmişlerdir. Benzer şekilde Yeşilkayalı ve Yıldız- Demirtaş (2016) ilköğretim kademesindeki öğrencilerin ebeveynleri ile yaptıkları araştırmalarında ebeveynlerin gelir düzeyine göre çocuk haklarına yönelik tutumlarının farklılaşmadığını belirtmişlerdir. Bu sonuçtan farklı olarak Kesayak ve Karatekin (2020) 826 ebeveyn ile yaptıkları araştırmalarında; yüksek gelir düzeyine sahip olan ebeveynlerin çocuk haklarını aile yaşantılarında uygulama düzeylerinin, gelir düzeyi düşük olan ebeveynlere göre daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Benzer şekilde Umucu- Alpoğuz (2014), 569 öğrenci ile yaptığı araştırmalarında ebeveynlerin gelir düzeyi yükseldikçe aile içinde çocuk haklarını uygulamalarının arttığını tespit etmişlerdir. Tereseviciene ve Jonyniene (2001), araştırmalarında yüksek eğitim seviyesine sahip ailelerdeki çocukların ev ortamında çocuk haklarını daha çok kullandıklarını belirtmişlerdir. Araştırma sonuçları arasındaki farklılıklara bakıldığında yapılan çalışmada katılımcıların çoğunluğunun ortanın üstü gelir düzeyinde olması ve katılımcı sayısının diğ er araştırmalara göre daha düşük olmasından dolayı babaların çocuk haklarına yönelik tutumlarında anlamlı bir farklılaşmaya neden olmadığı düşünülmektedir.

Yapılan araştırma sonucunda babaların gelir durumuna göre akılcı olmayan inançlarının beklentiler alt boyutunda farklılaştığı görülmüştür. Beklentiler alt boyutunun toplam puanları incelendiğinde en yüksek ortalamanın kendini dar gelirli olarak tanımlayan babalara ait olduğı görüldük en, en düşük ortalamanın kendini orta üstü gelirli olarak tanımlayan babalara ait olduğı görülmüştür. Buna göre kendini orta ya da orta

üstü gelirli olarak tanımlayan babaların, kendini dar gelirli olarak tanımlayan babalardan daha düşük beklenti düzeyi yüksek akılcı olmayan inançlara sahip oldukları belirtilmiş, düşük gelir seviyesindeki bu beklentilere sahip babaların ‘Benim çektiğim sıkıntıları çocuğum çekmesin’ ya da ‘Anne-babaların yaptığı fedakârlıklarının her zaman karşılığı olmalıdır.’ gibi akılcı olmayan inançlara sahip olabildikleri, çocuklarına daha faydacı bir anlam yükledikleri düşünülmektedir. Benzer şekilde Hoccoğlu (2016) kendilerini dar gelirli olarak tanımlayan annelerin beklentilerinin, kendilerini orta ve orta üstü gelirli olarak tanımlayan annelerin beklentilerinden yüksek bulunduğunu, babaların beklenti düzeylerine bakıldığında ise, kendilerini dar gelirli olarak ifade edenlerin beklentilerinin, kendilerini orta ve üstü gelirli olarak tanımlayan babaların beklentilerinden yüksek bulunduğunu tespit etmiştir. Benzer şekilde 2019 yılında Çekiç ve diğerleri, tarafından yapılan çalışmada anne ve babaların akılcı olmayan inançlarının beklentiler ve mükemmeliyetçilik alt boyutunda gelir düzeyine göre farklılaştığı belirtilirken alt gelir grubunda olduklarına yönelik görüş bildiren anne babaların çocuklarından beklentileri yüksek akılcı olmayan inançlara sahip oldukları ifade edilmiştir. Araştırma sonucundan farklı olarak Ackerman (1991) araştırmasında aile gelir düzeyinin akılcı olmayan inançları etkilediğini, yüksek gelir düzeyine sahip ailelerdeki annelerin düşük gelir düzeyine sahip olan annelerden daha az akılcı olmayan inançlara sahip olduğunu ifade etmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre babaların akılcı olmayan inançlarının öğrenim durumuna göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Anne babaların akılcı olmayan inançları toplam puan ortalamalarına bakıldığında ilköğretim mezunu babaların puan ortalamalarının, lisansüstü babaların puan ortalamalarından daha fazla olduğu belirlenmiştir. Bu sonuca göre ilköğretim mezunu babaların lisansüstü eğitim alan babalara göre akılcı olmayan inançlarının daha fazla olduğu ifade edilebilir. Bir başka deyişle babaların öğrenim durumu arttıkça akılcı olmayan inançlarının azaldığı söylenebilir. Babaların çocuklarına karşı sergiledikleri tutumların, babaların öğrenim durumlarından etkilendiği ifade edilebilir. Bu sonuca paralel olarak Hoccoğlu (2016), tarafından yapılan çalışmada anne babaların öğrenim durumu değişkenine göre akılcı olmayan inanç düzeylerinde anlamlı farklılık bulunmuştur. Buna göre yalnızca okur-yazar olan ya da ilköğretim mezunu olan babaların beklentilerinin üniversite ve üstü mezuniyeti olan babaların beklentilerinden yüksek olduğu, mükemmeliyetçilik alt boyutunda ise yalnızca okur-yazar ya da ilköğretim mezunu babaların mükemmeliyetçilik düzeyleri, üniversite ve lisansüstü mezuniyeti olan babaların mükemmeliyetçilik düzeylerinden yüksek olduğu ifade edilmiştir. Benzer şekilde Çekiç ve diğerleri, (2019) araştırmalarında anne babaların sahip olduğu akılcı olmayan inançların öğrenim durumuna göre beklentiler ve mükemmeliyetçilik alt boyutlarında farklılık gösterdiğini, düşük eğitim seviyesine sahip anne babaların çocuklarından beklenti düzeyi yüksek akılcı olmayan inançlar ve mükemmeliyetçi özellikler gösterdiğini belirtmiştir. Akılcı olmayan inançlara sahip anne babaların mükemmeliyetçilikleri, çocuklarının hatasız davranmasının beklemesi olarak tanımlanabilir. Ailelerin oluşturduğu gerçekçi olmayan bu beklentiler, çocukların mantıkdışı düşüncelere kapılmalarına sebep olmaktadır (Dilmaç ve diğerleri, 2009).

Araştırma sonucunda babaların çocuk haklarına yönelik tutumlarının öğrenim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Bu durum eğitim seviyesi farklı da olsa babaların çocuk haklarına yönelik farkındalığa sahip oldukları ve çocuk haklarına yönelik olumlu tutum sergiledikleri şeklinde yorumlanabilir. Örneklem grubundaki babaların tamamının şehir merkezinde yaşadığı düşünüldüğünde bu durumun ortaya çıkmasında yaşanan çevrenin, okul ortamındaki çocuklara karşı oluşturulan olumlu tutumların babalara yansımalarının ve babaların kendilerini geliştirmek için daha çok imkâna erişebilmesinin etkili olduğu düşünülebilir. Bu sonuca paralel olarak Yeşilkayalı ve Yıldız-Demirtaş’ın (2016), yaptığı çalışmada çocukların haklarına ilişkin ebeveyn tutumları ile eğitim seviyeleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığını tespit etmişlerdir. Ackerman (1991) anneler ile yaptığı araştırmasında annelerin öğrenim durumuna göre akılcı olmayan inançları arasında herhangi bir farklılaşma olmadığını belirtmiştir. Literatüre bakıldığında farklı araştırma sonuçlarını görmek mümkündür. Ay Zöğ (2018), okuryazar olan ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutum ve algıların diğer eğitim seviyesinde olan babalara göre daha düşük düzeyde olduğunu, ilköğretim mezunu olan babaların da çocuk haklarına yönelik tutumlarının diğer eğitim seviyesi mezunlarına göre düşük seviyede olduğu tespit etmiştir. Kesayak ve Karatekin (2020), ebeveynlerin artan eğitim seviyesi ile birlikte çocuk haklarını aile içerisinde uygulama

seviyelerinin de arttığını ifade etmişlerdir. Benzer şekilde Kızıllırmak ve Alkan Ersoy (2015), annelerle yaptıkları araştırmada annelerin çocuk hakları konusundaki bilgilerinin ve farkındalıklarının öğrenim düzeyi yükseldikçe arttığını belirtmiş, bu durumu eğitim seviyesinin artmasıyla çocuk haklarına yönelik olumlu tutumlar geliştirmelerinin bu farkı yarattığı şeklinde yorumlamışlardır. Anne babanın öğrenim düzeyi arttıkça çocuk yetiştirme tutumunda olumlu yönde değişmekte, çocuk yetiştirme konusunda yeni bilgiler edinmeye ve kendini geliştirmeye açık bir hale gelmektedir (Gezer Şen, 2011).

Bu araştırmada okul öncesi eğitime devam eden çocukların babaları ile çalışılmış ve tek bir ilçe ile araştırma grubu sınırlandırılmıştır. Bu açıdan daha geniş örneklemede, anneleri de içine alacak çalışmaların yapılması gerektiği düşünülmektedir. Okul öncesi dönemde çocuğu olan babaların akılcı olmayan inançları ve çocuk haklarına yönelik görüşlerinin incelendiği bu araştırmadan hareketle eğitim seviyesi ve gelir düzeyi düşük anne babalara yönelik gerçekçi beklenti ve düşüncelere sahip olmasına yönelik eğitimler verilebilir. Ebeveynlerde çocuk haklarına yönelik bilinç ve farkındalık oluşturmak için devlet destekli projeler, anne baba seminerleri düzenlenebilir.

Yazar(lar)ın Beyanı

Araştırmacıların katkı oranı beyanı: Birinci yazar bu araştırmanın planlanması, uygulanması, analizi ve yazılı hale getirilmesinde; ikinci yazar ise araştırmanın planlanması, analizi ve yazılı hale gelmesinde katkıda bulunmuştur.

Etik Kurul Kararı: Bu araştırma Bursa Uludağ Üniversitesi Etik Kurulu'nun 24.12.2021 tarih ve 2021/11 sayılı onayı ile yürütülmüştür.

Çatışma beyanı: Araştırmacıların araştırmaya yönelik diğer kişi ve kurumlarla herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Destek ve teşekkür: Bu araştırmada herhangi bir kurum, kuruluş veya kişiden destek alınmamıştır.

Kaynaklar

- Ackerman, K. A. (1991). *Irrational beliefs and parenting stress*. [Unpublished doctorate thesis]. University of the Alberta.
- Akyol, T. (2020). Anne babaların çocukların katılım hakkına yönelik görüşleri. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 11(Ek), 331-346.
- Akyüz, E. (2001). Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin temel ilkeleri ışığında çocuğun eğitim hakkı. *Milli Eğitim Dergisi*, 151, 3-24.
- Albayrak, E. A. Ö., & Akgün, Ö. E. (2015). The effects of irrational beliefs on academic motivation and academic self-efficacy of candidate teachers of computer and instructiona technologies education department. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 25(197), 1287-1292. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.07.401>
- Ay Zöğ, D. (2018). *Öğrencilerin çocuk haklarını algılama düzeyleri ile akademik başarı arasındaki ilişki (İstanbul ili Beyoğlu ilçesi örneği)*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Beykent Üniversitesi.
- Aydınlık, A. (2017). *Çocuk haklarının gelişiminde okul öncesi eğitiminin yeri ve önemi" Ankara örneği"* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi.
- Ayhan, M., & Sapsağlam, Ö. (2021). 48-72 ay grubu çocukların çocuk hakları algılarının çizdikleri resimler ve sözlü anlatımlarına göre incelenmesi. *Turkish Studies– Education*, 16(1), 37-52. <https://doi.org/10.47423/TurkishStudies.4349>
- Bacanlı, F. (2012). Kariyer karar verme güçlükleri ve meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançların ilişkisi. *Turkish Psychological Counseling & Guidance Journal*, 4(37), 86-95.
- Bağcı, C. (2013). *Anne-babaların akılcı olmayan inançlarının aile işlevi ve çocuklardaki davranış problemleri arasındaki*

ilişkinin incelenmesi. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Gaziantep Üniversitesi.

- Bilir Seyhan, G., & Arslan Cansever, B. (2017). Öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin algılarının materyal tasarımları ve görüşleri çerçevesinde incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(41), 98-119. <https://doi.org/10.21764/efd.40550>
- Bulut, A. (2020). Okul öncesi eğitim paydaşlarının çocuk haklarına ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(4), 2067-2078. <https://doi.org/10.33206/mjss.724740>
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E.K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Yayınevi.
- Can, Ö. (2009). *Üniversite öğrencilerinin akılcı olmayan inançları ve karar verme stillerinin incelenmesi. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi.*
- Corey, G. (2008). *Psikolojik danışma, psikoterapi kuram ve uygulamaları*. (T. Ergene, Çev.). Mentis.
- Çekiç, A., Kaya, İ., & Buğa, A. (2019). Anne babaların akılcı olmayan inançları ile yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(2), 567- 575. <https://doi.org/10.24106/kefedergi.2594>
- Deniz, A. (2018). *11-15 yaş arası bir ergende akılcı olmayan inançların benlik saygısı ve sosyal ilişkiyle ilişkinin gözden geçirilmesi. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Işık Üniversitesi.*
- Dereli, E., & Dereli, B. M. (2017). Ebeveyn-çocuk ilişkisinin okul öncesi dönem çocukların psikososyal gelişimlerini yordaması. *Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 227-258.
- Dilmaç B., Aydoğan D., Koruklu N., & Deniz, M. E. (2009). The explication of primary school students' perfectionist properties with irrational beliefs. *İlköğretim Online*, 8(3), 720-728.
- Dinç, B. (2015). *Okulöncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların ebeveynlerinin çocuk hakları eğitimi konusundaki görüşleri. Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 3(1),7-25. <https://doi.org/10.14689/issn.2148-2624.1.3c1s1m>
- Dirican, R. (2018). Tarihi süreçte çocukluk ve çocuk hakları. *Çocuk ve Gelişim Dergisi*, 2(2), 51-62. <https://doi.org/10.36731/cg.472028>
- Doğan, Y., Torun, F., & Akgün, İ. H. (2014). Pre-school teacher candidates' attitudes towards children rights in term of some variables. *Journal of Human Sciences*, 11(2), 503-516. <http://dx.doi.org/10.14687/ijhs.v11i2.2998>
- Durualp, E., Kadan, G., & Durualp, E. (2017). Çocukların gözüyle çocuk hakları. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(2), 29-54.
- Ellis, A. (1979). The biological basis of human irrationality: a reply to mcburnett and lapointe. *Journal of Individual Psychology*, 35(1), 111- 116.
- Ergün, B. & İpek, M. (2020). Erken çocukluk döneminde temel hak ve özgürlüklerin gerçekleştirilmesinde ebeveyn tutumlarının incelenmesi. *Aydın İnsan Ve Toplum Dergisi*, 6(2), 159-180. http://dx.doi.org/10.17932/IAU.AIT.2015.012/ait_v06i2002
- Foster, J. E., Root, T. L., & Lee, S. (2015). Teaching young children about the civil rights movement: applying effective & developmentally appropriate strategies. *Multicultural Education*, 22, 43-53.
- Gezer Şen, B. (2011). *Çocuk sosyolojisi bağlamında ailelerin çocuklarına bakış açılarının değerlendirilmesi (Elazığ ili örneği). [Yayınlanmamış doktora tezi]. Fırat Üniversitesi.*
- Gültekin, M., Gürdoğan Bayır, Ö., & Balbağ, N. L. (2016). Haklarımız var: Çocukların gözünden çocuk hakları. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(24), 971-1005.
- Gündüz, B. (2006). Öğretmenlerde tükenmişliğin akılcı olmayan inançlar ile bazı mesleki ve kişisel değişkenlere göre yordanması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(26), 17-33.
- Gürkan, T., & Koran, N. (2014). 36-72 aylık çocuklar için okul öncesi eğitim programının çocuğun katılım

- hakkına yer verme durumu açısından incelenmesi. *Journal of Teacher Education and Educators*, 3(2), 203- 226.
- Hamarta, E., Arslan, C., Saygın, Y., & Özyeşil, Z. (2009). Benlik saygısı ve akılcı olmayan inançlar bakımından üniversite öğrencilerinin stresle başa çıkma yaklaşımlarının analizi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(18), 25- 42.
- Hocaoğlu, Ö.H. (2016). *Zihinsel yetersizliği olan çocuk sahibi anne ve babaların akılcı olmayan inançları ile çocuklarının sosyal becerileri ve problem davranışlarının karşılaştırılarak incelenmesi*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Işıkol, K. (2019). *Okul öncesi dönemde olan okullu olmayan inançları ve ebeveynlik öz yeterlik algı ile ilgili ile sosyal donanım ve problemleriyle ilgili bağlantı noktaları*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- Johnston, C., Dorahy, M. J., Courtney, D., Bayles, T., & O'Kane, M. (2009). Dysfunctional schema modes, childhood trauma and dissociation in borderline personality disorder. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 40(2), 248-255.
- Kalaycı, Ş. (2006). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Asil Yayın Dağıtım.
- Karaman Kepenekçi, Y. (2010). An analysis on children's rights in stories recommended for children in Turkey. *Journal of Peace Education*, 7(1), 65-83. <https://doi.org/10.1080/17400200903370985>
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayıncılık
- Kaya, İ. ve Hamamcı, Z. (2011). Anne-babaların akılcı olmayan inançları ölçeğinin geliştirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(3), 1149-1165. <http://dx.doi.org/10.13140/RG.2.2.19312.76809>
- Kazan, H., & Sarısoy, S. (2021). Anne-çocuk ilişkisi bağlamında okul öncesi dönemde iletişim becerileri üzerine bir araştırma. *İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 441-472. http://dx.doi.org/10.17932/IAU.IAUSBD.2021.021/iausbd_v13i2006
- Kent Kükürtcü, S. (2011). *5-6 yaş çocuklarının ailelerinin ve öğretmenlerinin kullandıkları disiplin yöntemlerinin çocuk hakları ile ilişkisinin incelenmesi* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Kesayak, Y., & Karatekin, K. (2020) Ebeveynlerin ailede çocuk haklarını uygulama düzeylerinin incelenmesi. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 211-234.
- Kılıçgün, M. (2015). Çocuk haklarına yönelik ebeveyn tutumları ile ebeveynlik rolleri arasında ilişki. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 1(2), 511-522.
- Kızılırmak, K., & Ersoy, Ö. (2015). İlkokul birinci sınıfa devam eden çocukların annelerinin çocuk haklarına yönelik tutumlarının incelenmesi (Ankara Örnekleme). *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1(2), 523-541.
- Kor, K. (2013). *Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk hakları konusundaki görüşlerinin belirlenmesi*. [Yayınlanmamış yüksek lisans Tezi]. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Kosher, H. (2018) What children and parents think about children's right to participation. *The International Journal of Children's Rights*, 26(2), 295-328. <https://doi.org/10.1163/15718182-02602005>
- Kozikoğlu, İ. (2018). Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk hakları ve çocuk katılım hakkına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitimi Dergisi*, 7(4), 408-427. <http://dx.doi.org/10.30703/cije.445110>
- Kurtdede Fidan, N., & Özaydın, A. (2019). Ebeveynlerin çocuk haklarına ilişkin metaforik algıları ebeveynlerin çocuk haklarına ilişkin metaforik algıları. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli University Journal of ISS*, 9(2), 361- 378.
- Lansdown, G., Jimerson, S. R., & Shahroozi, R. (2014). Children's rights and school psychology: Children's right to participation. *Journal of School Psychology*, 52(1), 3-12. <https://doi.org/10.1016/j.jsp.2013.12.006>
- MacNaughton, G., Hughes, P., & Smith, K. (2007). Young children's rights and public policy: Practices and

- possibilities for citizenship in the early years. *Children & Society*, 21(6), 458-469. <https://doi.org/10.1111/j.1099-0860.2007.00096.x>
- McBlain, S. (2018). *Learning theories for early years practice*. Sage.
- Mulvaney, M. K., Mebert, C. J., & Flint, J. (2007). Parental affect and childrearing beliefs uniquely predict mothers' and fathers' ratings of children's behavior problems. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 28(5-6), 445-457. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2007.06.001>
- Musaoğlu, E. B. (2012). *MEB 36-72 aylık çocuklar için okul öncesi eğitim programının (2006) çocuk hakları açısından incelenmesi*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Neslitürk, S., & Ersoy, A. (2007). Okulöncesi öğretmen adaylarının çocukların haklarında eğitime yönelik eğitim kurumu. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 3(2), 245-257.
- Özbiler, Ş. (2017). Annelerin çocuklarına ilişkin akılcı olmayan inançlarının incelenmesi. *Turkish International Journal of Special Education and Guidance & Counselling*, 6(2), 27-39.
- Öztürk, A. (2019). Okul öncesi öğretmen adayları için çocuk hakları eğitimi müfredatının geliştirilmesi. *Teorik Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12(4), 1257-1283. <https://doi.org/10.30831/akukeg.471086>
- Parkinson, P. (2003). Child protection, permanency, planning and children's right to family life. *International Journal of Law Policy and the Family*, 17(2), 147-172. <https://doi.org/10.1093/lawfam/17.2.147>
- Pilatin, G., & Ahmetoğlu, E. (2020). Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(3), 117-136.
- Rizzini, I., & Thapliyal, N. (2007). Young people's perceptions and experiences of participation in Rio de Janeiro, Brazil. *Children, Youth and Environments*, 17(2), 74-92.
- Saliu, X. (2021). Characteristics and types of children's rights and the actual condition of their protection in the global level-focus: european countries. *Vizione*, 15(37), 303- 317.
- Sert, E. & Bağçeli Kahraman, P. (2021). 3-6 yaş çocuklarının annelerinin covid-19 pandemisinin çocuk haklarına etkisine yönelik görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (60), 198-221. <https://doi.org/10.21764/maueufd.878361>
- Starko, T.J. (1991). *Parent stress and parent irrational beliefs: mother father differences*. [Unpublished master thesis]. University of Alberta.
- Şallı, D. (2017). Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk hakları ile ilgili görüşleri. *Eğitim ve Öğretim Araştırma Dergisi*, 6(2), 80-87.
- Tagay, Ö., Baydan, Y., & Voltan Acar, N. (2010). Sosyal beceri programının (blocks) ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri üzerindeki etkisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(3), 19-28.
- Tereseviciene, M., & Jonyniene, Z. (2001). Students' perceptions of their rights in Lithuania. *School Psychology International*, 22(2), 152-173. <https://doi.org/10.1177%2F0143034301222003>
- Tosun, C. & Yazıcı, H. (2021). Algılanan ebeveyn ilişki tutumları ile romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançların evlilik rol beklentileri üzerindeki etkisi: Geleneksel mi, Eşitlikçi mi?. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32 (1), 173-188 <https://doi.org/10.33417/tsh.781374>
- Twintoh, R. F., Anku, P. J., Amu, H., Darteh, E. K. M., & Korsah, K. K. (2021). Childcare practices among teenage mothers in Ghana: a qualitative study using the ecological systems theory. *BMC Public Health*, 21(1), 1-12. <https://bmcpublihealth.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12889-020-09889-7>
- Umucu Alpoğuz, D. (2014). *Algılanan ana- baba tutumlarının ilköğretim öğrencilerinin okumaya yönelik tutumlarına ve Türkçe dersi akademik başarılarına etkisi*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Ahi Evran Üniversitesi.

- Uygur, S. (2018). Lise öğrencilerinde problem çözme becerilerinin akılcı olmayan inanç düzeyi ve karar verme stillerine göre yordanması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(67), 1014-1026.
- Uysal Bayrak, H., Gök, H.N., Yörük, E. ve Kaya, E. (2020). Okul öncesi dönemindeki çocukların gözünden çocuk hakları. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 4(2), 63-73.
- Uzun, M., & Avcı, R. (2021). Algılanan evlilik çatışması, ebeveynin akılcı olmayan inançları, kaygıları ve çocukların otomatik düşünceleri, problem çözme becerileri ile çocukların kaygı ve saldırganlıkları arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Eğitim Ve Bilim*, 46(208), 373-395. <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2021.9091>
- Üstündağ, A. (2020). Çocuk resimlerinden “çocuk hakları”. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 20(46), 11-32. <https://doi.org/10.21560/spcd.v20i54504.481717>
- Washington, F. (2010). 5 – 6 yaş grubu çocuklarına uygulanan aile katılımlı çocuk hakları eğitimi programının etkililiğinin incelenmesi. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Yaman Baydar, I.Y., & Yazıcı E. (2015). 60-72 aylık çocukların çocuk haklarına ilişkin algılarının resim yoluyla incelenmesi. *Uluslararası Aile Çocuk ve Eğitim Dergisi*, 3(7), 1-19. <https://doi.org/10.17359/ACED.2015714070>
- Yeşilkayalı, E. & Yıldız- Demirtaş, V. (2016). İlköğretim öğrencilerinin ebeveynlerinin çocuk haklarına yönelik tutumları. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(13), 119- 140.
- Yıkılmaz, M., & Hamamcı, Z. (2011). The effect of rational emotive education program on high school students' irrational beliefs and perceived problem solving skills. *Türk Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi*, 4(35), 54-65.
- Yurtsever- Kılıçgün, M. (2011). Çocuk haklarına yönelik ebeveyn tutum ölçeği 'nin geliştirilmesi ve standardizasyonu. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (31), 1-22.
- Yurtsever, M. (2009). Ebeveyn çocuk hakları tutum ölçeğinin geliştirilmesi ve anne babaların çocuk haklarına yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. [Yayınlanmamış doktora tezi]. Marmara Üniversitesi.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

This research aims to examine the relationship between the irrational beliefs fathers may have and their views on children's rights in terms of various variables. In the sub-objectives created under this purpose, answers to the following questions were sought:

Is there a relationship between fathers' irrational beliefs and their attitudes towards children's rights?

Do fathers' irrational beliefs and views on children's rights differ based on the gender of the child?

Do fathers' irrational beliefs and views on children's rights differ based on their educational status?

Do fathers' irrational beliefs and views on children's rights differ based on income level?

Method

The relational survey model, one of the quantitative research methods, was used in this research. 200 fathers were asked to participate, but 7 were excluded from the research because they did not provide complete answers to the questions; therefore, the research data obtained from 193 fathers were analyzed. 50.8% of the participant fathers had daughters and 49.2% had sons. 65.8% of fathers were between the ages of 31-40 and 56% had two children. The "Attitude Toward Child Rights Scale" and "Parent Irrational Beliefs Scale" were completed online by the participant fathers. In the analysis of the data, first, the scales were scanned to determine whether all fields were completed, then descriptive statistics of the variables were determined. The normality of the distribution was examined in terms of all variables, scales, and sub-dimensions. In the normality evaluations, the skewness and kurtosis coefficients of the data obtained from the scales were examined and it was determined that the data were normally distributed. The data obtained from the research were analyzed using the SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 22.0 program. In addition, whether the variances were homogeneous or not was examined using the Levene test during the analysis and it was determined that homogeneity was achieved. In the "Attitude Towards Child Rights" and "Parent Irrational Beliefs Scale", a t-test was used for gender, and one-way analysis of variance (ANOVA) was used to examine fathers' attitudes and irrational beliefs towards children's rights according to educational status and income level.

Results

The relationship between the "Attitudes Toward Child Rights Scale" and "Parent Irrational Beliefs Scale" was determined using Pearson correlation analysis. According to the findings of the study, fathers' irrational beliefs were found to be related to the "Perfectionism" sub-dimension, while the parental attitudes towards child rights were found to be related to the "Care and Protection", "State Assurance and Support", and "Self-Decision Making" sub-dimensions. In addition, it was determined that there was a significant relationship between the "Attitude Towards Child Rights Scale" and the "Care and Protection" sub-dimension, "State Assurance and Support", and "Self-Decision Making" sub-dimensions. As a result of the research, it was determined that fathers' irrational beliefs and attitudes towards child rights did not differ according to gender. This situation leads to the assumption that gender is not a determining factor in fathers' irrational beliefs and attitudes towards child rights, and that fathers do not separate their children according to their gender in the family. Therefore, fathers in this research do not make any distinction regarding the rights of daughters and sons.

Conclusion

The results of this research determined that there was no significant difference in fathers' attitudes towards child rights based on income level. It seems that despite changing living conditions and financial needs, fathers are trying to offer equal opportunities in terms of care, protection, and education to their children regardless of their income level. Therefore, income level does not affect attitudes towards child rights.

However, the results also indicated that the irrational beliefs of the fathers differed in the "Expectations" sub-dimension according to their income level. When the total scores of the "Expectations" sub-dimension are examined, it is seen that the highest average belongs to fathers who define themselves as low-income, while the lowest average belongs to those who define themselves as upper-middle income. Accordingly, fathers in the low-income category have higher expectations and more irrational beliefs than fathers in the middle-income and upper-middle-income categories. Fathers with these expectations may have irrational beliefs such as "I must do everything I can so that my child does not suffer the troubles I have suffered" or "The sacrifices of parents should always be rewarded", and they attribute a more pragmatic meaning to their children.

Additionally, according to the results of the research, it was determined that the irrational beliefs of the fathers differed according to the education level. When the irrational beliefs of the parents and their total score averages were examined, father with primary education had higher mean scores than fathers with master's degrees. Thus, it can be stated that fathers with primary school-level education have more irrational beliefs than those with higher educations. In other words, it can be said that as the education level of fathers increases, their irrational beliefs decrease. It can be stated that the attitudes of fathers towards their children are affected by the educational status of the fathers.

Finally, the results of this research determined that there was no significant difference in fathers' attitudes towards child rights according to their educational level. This situation can be interpreted as fathers having an awareness and positive attitude about child rights even if their education levels are different. Considering that all of the fathers in the sample group lived in the city center, it can be thought that the environment in which they live, the reflection of positive attitudes towards children in the school environment on the fathers, and the fathers' access to more opportunities to improve themselves affect their attitudes towards child rights.